List 49. **NOVICE** Tečaj XXVII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnicijemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 8. decembra 1869.

Gospodarske stvari.

Véliki zbor družbe kmetijske kranjske

24. novembra.

(Dalje.)

Tretja točka zborovih obravnav je bilo

poročilo o državni podpori namenjeni mnogovrstnim gospodarskim razdelkom.

Poročal je dr. Jan. Bleiweis o tem tako-le:

Slavno c. k. ministerstvo kmetijstva pod vodstvom Njih ekscelencije grofa Potockega je sprevidelo, da se kmetijstvu avstrijskemu ne dá pomagati do potrebne više stopinje samo z dobrimi sveti in postavami, kteri le preradi ostanejo mrtve črke na papirji. Minister Potocki je v Avstriji prvi, ki je zapustil zgolj birokratično pot in nastopil djansko pot: pot denarne podpore kmetijstvu.

Lansko leto je tako začel in napredoval letošnje leto in tako misli delati vprihodnje.

Slavno ministerstvo si je družbe kmetijske izvolilo za organe, po kterih ima državna podpora dohajati kmetijstvu. To je naznanilo z visocim dopisom od 27. decembra leta 1868., št. 3670, tudi družbi naši s tem dostavkom, da se družbin odbor, kedar gré za to, da se državna subvencija zahteva za to ali uno, in kedar se ima prejeta subvencija deliti, pomnoži po zastopniku c. kr. deželne vlade in po zastopniku deželnega odbora.

To se je zgodilo.

Pri vseh dotičnih obravnavah sta se udeleževala c. kr. vladni svetovalec g. Jož. Roth in sam deželni glavar pl. dr. Wurzbach kot deželnega odbora namestnik.

Ker je ta stvar največe važnosti za naše kmetijstvo, treba, da slavni zbor izvé, kaj se je dozdaj godilo o subvencijah.

V kratkih črticah bodem tedaj popisal, kaj je bilo in kako.

Rekel sem že, da lani je začelo sl. ministerstvo subvencije deliti, in da je napredovalo letos ž njimi.

Popis moj bode tedaj spadal na dvoje — na lansko leto in letošnje.

A. Državna podpora za leto 1868.

Za lansko leto smo dobili državno subvencijo le za tri kmetijske razdelke: 1. za povzdigo reje goveje živine, 2. za povzdigo sadje- in vinoreje, 3. za povzdigo sviloreje.

1. *Za povzdigo reje goveje živine* je družba naša prejela 3700 gld., in sicer s tem ukazom, da 2200 gld. obrne za premije, 1500 gold. pa za nakup plemenskih bikov.

a) Kar se tiče premij, bila je ta delitev letos meseca maja na 5 krajih: v Ljubljani, v notranjski Bistrici, v Idriji, v Kostanjevici in Žužemberku.

Pripeljalo se je na vse kraje skupaj 34 bikov, 82 krav in 101 telica.

Na vsaki štaciji so dobili premije 3 biki, 2 kravi, 3 telice, prejelo je tedaj v vsem premije:

15 bikov, in sicer 6 čisto miricodolskega, 2 čistega pincgavskega, 1 belanskega (Möllthaler) rodú, 6 ostalih so bili mešane miricodolske in domače krví, —

10 krav, in sicer 3 čistega miricodolskega, pincgavskega in belanskega rodú, 7 ostalih pa s temi mešane domače krví, —

15 telíc, in sicer 3 miricodolskega, pincgavskega in belanskega rodú, 7 domačega plemena, 5 pa mešane krví.

Dotične komisije so poročale glavnemu odboru, da povsod se je zbralo obilo ljudí kmetiškega stanú in da je razdelitev premij povsod vrlo dober vtisek naredila.

b) Za denar, ki ga je družba prejela za nakúp bikov, je družba s prijazno pripomočjo nekterih velikih posestnikov na Štajarskem in Koroškem, in družbe kmetijske v Salcburgu kupila 4 bike čisto miricodolskega rodú, 2 bika čistega pincgavskega, 2 bika čistega marijahoferskega, 1 bika čistega belanskega rodú. In teh 9 bikov je primerno krajem razdelila po Gorenskem (5), Dolenskem (2) in Notranjskem (2), ki so jih dobili gospodarji proti temu, da so se zavezali, ž njim skozi 2 leti ravnati tako, kakor zapoveduje razglas od 30. januarja 1869. leta.

Po vsem tem tedaj je prvo leto prišlo v deželo 24 bikov žlahnega rodú, 15 telíc in 10 krav.

Odbor je sl. ministerstvu položil natanjčni račun v vsem tem, in ministerstvo ga je z odpisom 30. julija 1869. leta, št. 3535, popolnoma odobrilo.

2. *Za povzdigo sadje- in vinoreje* je družba prejela 400 gold.

Slavno ministerstvo je potrdilo predlog odborov, da se vseh teh 400 gold. porabi za zboljšanje vinoreje in to posebno za premije občinskih trtnic (Gemeinde-Rebschulen) in trtnic posameznih gospodarjev, ki izrejajo žlahna plemena.

Da se tedaj po tem načinu prav obrne ta denar, zato je odbor poprašal podružnice vinskih krajev, in te so mu povedale, da občinskih trtnic na Dolenskem še nikjer ni, v Vipavski dolini pa so se novejši čas začele tri ustanavljati. Podružnica Boštanjska je imenovala gosp. viteza Gutmansthala za prvega vinorejca svojega okraja, ki je obilo žlahnega trsja zaplodil na Dolensko, od kodar ga okolica prav po nizki ceni dobiva. Odbor, prepričan, da vitez Gutmansthal ne bi vzel nobenega denarnega darila, je častno naznanilo podružnice radostno v vednost vzel, posebno marljivemu

vinorejcu Alojziju Drmelu pa odločil 100 gold., gospodarju Janezu Pircu 25 gld., in gospodarju Janezu Dobovšeku 25 gold., ker obá sta po sporočilu podružničinem borne trte iz svojih nogradov pometala jih nadomestila z žlahnimi, ter sta tako dober izgled dala svojim sosedom.

Podružnica Metliška je priporočala posebno fajmoštra Janeza Škofica iz Suhorja in Jerneja Dolžana iz Radovice, ki sta napravila trtnice z žlahnim sadom, podučujeta svoje sosede in jih spodbujata k umni vinoreji. — Odbor je vsacemu podelil premijo po 50 gld.

Podružnica Vipavska je gorko priporočila občino v Št. Vidu, v Podragi in na Slapem, ktere so začele občinske trtnice narejati. — Odbor je vsaki teh 3 občin podal po 50 gold. podpore. — In tako se je razdelilo dobljenih 400 gold.

Sl. ministerstvo je z odpisom od 30. julija t. l., štev. 3599, odobrilo to razdelitev.

3. *Za povzdigo sviloreje* je družba prejela 150 gld. s tem ukazom, da kupi zdravega svilodnega semena in ga razdeli svilorejcem po deželi. Da bi si odbor zagotovil zdravo seme svilnih črvičev, obrnil se je do c. k. svilorejne poskušalnice v Gorico, ki ga je napotila na prof. Lanza v Splet v Dalmaciji in na učitelja Pavla Krupička v Terezin na Česko. Ta ga ni nič več imel za prodaj, uni pa ga je družbi poslal 47 lotov po 3 gold. v srebru. To seme je odbor razdelil med 44 svilorejcev proti temu, da stroške povrnejo, ako se jim pridelek dobro obnese. Al pridelek se je menda večidel skazil; saj družba ni od nikodar dobila povračila.

Ni tedaj še zginila nesrečna črvičja bolezen, in ker jajčica, črviči in metulji na videz zdravi, so vendar bolni, moramo veseli biti, da imamo zdaj tudi pri nas domá pomoč, o kteri bom pozneje govoril, bolno seme ločiti od zdravega.

B. Državne subvencije za leto 1869.

Z dopisom od 29. marca letošnjega leta pod štev. 1569 je sl. ministerstvo pozvalo glavni odbor, naj mu svoje želje razodene, za ktere reči bi potrebovala družba kmetijska podpore in koliko; s tem pozivom je sl. ministerstvo odboru poslalo en prepis svojega načrta o potrebšinah za kmetijstvo v tekočem letu, da je odbor videl, koliko po priliki bode ministerstvo imelo denarja za državne subvencije letošnje leto.

Z odpisom od 2. maja l. l. je družbini odbor po razgovoru z zastopnikoma deželne vlade in deželnega odbora prosil podpore za letošnje leto in jo tudi deloma že dobil, deloma mu je pa zagotovljena in sicer tako-le:

1. *Za povzdigo reje goveje živine* je sl. ministerstvo družbi poslalo 5000 gold. (tedaj 1300 gold. več kakor za leto 1868) in reklo je, da popolnoma potrdi misel odborovo, da se za premije, kakor prvo leto, odloči 2200 gold., za nakup plemenskih bikov pa obrne 2800 gold.

Premije se bodo delile spet prihodnjega meseca maja.

Bikov pa je nakupil že 17, in sicer 13 miricodolskih, 2 Marijahofenska, 2 Belanska, ki so se razdelili po deželi.

Ako se došteje iz subvencije za 1868. leto po deželi razdeljenih 8 bikov, ker eden se je moral zavoljo prevelike plemenske lenobe mesarju prodati, tedaj je po deželi zdaj že 25 kupljenih plemenitih bikov; če tem kupljenim prištejemo še 14 premiranih, ker eden se je moral zarad divjosti mesarju dati, imamo dandanes 39 bikov žlahnega rodú za pleme na deželi.

To je gotovo zdatna pomoč za povzdigo reje goveje živine.

2. *Subvencije za povzdigo ovčje reje* je zagotovilo ministerstvo družbi 1000 gold.

Po razgovoru z izvedenci v ovčjereji in s podružnicami je prišel odbor do tega, da je c. k. ministerstvu razodel, da Jezerska (Seeländer) in Trbiška ovca (Tarviser) bote najbolj stregli potrebam naše dežele, ta (trbiška) zavoljo svoje bolj trdne nature in zavoljo zadovoljnosti tudi s pičlejšo hrano posebno notranjskim (kraškim) krajem, — una (jezerska) pa posebno gorenskim in dolenskim. Samo ministerstvo pa je že povdarjalo to, da bi se ovčjerejcem ne dal samo oven, ampak tudi po 2—3 ovce, da ne bi se moralo samo križema pariti (kreuzen), temuč da bi se tudi pri nas čista kri jezerskih in trebiških ovác zaplodila. Odbor je poleg tega dodal še druga pravila, po kterih se bo moral gospodar ravnati, ki za pleme prejme ovna samega ali ovna z ovcami brez plačila. Odbor je posebno stavil ta pogoj, da mora gospodar ovna z ovcami ravnati skozi 3 leta za pleme, ovna samca pa skozi 2 leti ter ga spuščati na ovce okolice svoje brez plačila. Po preteklem tem času ostane ta oven in ovca njegova lastnina.

Kedar sl. ministerstvo potrdi ta pravila in pošlje zagotovljenih 1000 gold.*), se bode razpisala konkurencija. Odbor je preračunil stroške za nakup in druge stroške, ki so s tem v zvezi, da se utegne nakupiti kakih 80—90 repov.

3. *Subvencije za povzdigo gospodarstva na planinah* (Alpenwirthschaft) je odbor c. kr. ministerstvo prosil 1000 gold. za premije marljivemu gospodarstvu, vrh tega pa še 200 gold. za izdajo izvrstne Trientelnove knjige o planinskem gospodarstvu v slovenskem jeziku.

Z odpisom od 3. dne t. m. pod štev. 5897 je sl. ministerstvo oboje dovoliti blagovolilo.

Odbor je osnoval pravila, po kterih naj se premije in podpora dadó planinskim gospodarjem, in sicer po 50 do 100 gold. takim, kteri 1. na prostoru, ki najmanj saj 5 oralov meri in se vkup drží, poberó kršje in kamenje, odstranijo nepotrebno grmovje ali robidje in krivence, — 2. ki napravijo hleve v zavetje planinski živini, — 3. ki popolnoma odstranijo pašo svinj po planini, ali jim je saj celó malo pripusté, — 4. kteri sir delajo, — 5. kteri močirne prostore na planini na suho denejo.

Brž ko sl. ministerstvo potrdi pravila, se bode razpisala konkurencija, in razun razglasov po časnikih se bode ta konkurencija natisnila tudi v knjižici gori omenjeni, ktera se že v slovenski jezik prestavlja.

4. *Subvencije za povzdigo sadje- in vinoreje* je odbor prejel 800 gld., in sicer s tem zaukazom, da se 500 gld. obrne v podporo občinskim trtnicam (Gemeinderebschulen), ostalih 300 gold. pa zato, da se prav po domače pisana knjižica o porabi sadja na svitlo dá ali pa ta denar porabi za premije po 10 do 20 gold. takim sadjerejcem, kteri zasadijo sadna drevesa ob cestah, ali ki si napravijo pametno narejene sušilnice za sadje itd.

O zadevi prvi, to je, o napravi občinskih trtnic je odbor podružnice v Vipavi, notranji Bistrici, Trebnem, Mirni, Novem mestu, Metliki, Boštanji in na Krškem povabil, naj mu imenujejo občine, kjer se napravljajo take trtnice, kolikošne, in ktera žlahna plemena bi bila kupiti za vsako tako trtnico.

Ker še niso vse podružnice odgovorile na ta vprašanja, ni dosihmal stvar zarad trtnic še rešena.

Kar pa se tiče knjižice o sadjereji, je c. k. ministerstvo družbi priporočilo prav izvrstno knjižico g. Vil. Schleicher-ja pod naslovom „Mittheilungen über die der Land- und Forstwirthschaft nützlichen Thiere“. — Odbor je pregledal to knjižico in videl, da bi bila res vredna, da se prestavi v slovenski jezik ter je sl.

*) To se je ravnokar zgodilo.

ministerstvo prosil za dovoljenje, da od gori omenjenih 300 gold. obrniti sme za tisek te knjige.

Z odpisom od 19. avgusta l. l. pod štev. 4344 je sl. ministerstvo to dovolilo s tem dostavkom, da se potem ta knjižica brezplačno razdelí ljudskim šolam in kmetom.

In tako se pripravlja Schleicherjeva knjižica za natis v slovenskem jeziku.

5. *Subvencije za povzdigo sviloreje* je prejel odbor spet letos 150 gold.; odbor je poskrbel, da nakupi za ta denar zdravega semena in ga razdelí svilorejcem, ki se bodo po javnem oklicu za-nj oglasili.

6. *Subvencije za napravo izglednih gnojnišč* (Musterdüngstätten) je ministerstvo družbi zagotovilo 300 gold.

V smislu dopisa sl. ministerstva od 18. junija l. l., št. 2697, je odbor pripravil za natis s podobo razjasnjen poduk, kako umno napravljati gnojnišča z gnojnimi jamami in je sl. ministerstvu razodel pravila, kako misli odbor premije deliti za napravo takih izglednih gnojnišč.

Ta pravila so: vsaka premija naj znaša 30 gld., — tacih premij naj bode 10, in sicer za dolensko stran 5, za Notranjsko 3, za Gorensko 2; — če se v enem delu dežele ne morejo razdeliti njemu namenjene premije, se ostanek premij razdelí v drugem; — pri delitvi teh premij se gleda pred drugim na posestnike manjših kmetiških zemljišč, — velikim posestnikom se dadó pohvalna pisma.

Do zdaj sl. ministerstvo ni še rešilo te odborove vloge.

7. *Subvencija za nakup kmetijskega orodja* (mašin), ktero naj se po deželi razdeli za kolikor mogočo občno rabo, je sl. ministerstvo dovolilo 300 gold.

Ker ta subvencija ni velika, zato se morejo kupiti le manjša orodja; odbor je pisal vsem podružnicam, in nasvetovaje nektero posebno koristno orodje, kakor zboljšano Cugmajer-jevo drevo, Brabantsko brano, osipavno drevó, Schobersberg-evo mašinico za robkanje turšice, je pozval podružnice, naj izrekó svoje mnenje.

Večidel so že odgovorile podružnice na to vprašanje, in kedar odgovorijo vse, bode se orodje kupilo in razdelilo.

8. Ker je sviloznanstvo prišlo do tega, da se more po mikroškopični preiskavi izvedeti, ktera jajčica, kteri svilni črviči in kteri metulji so zdravi kteri bolni, — in ker je družba kmetijska poslala g. Schollmajer-a, osrbnika družbenega vrta, v Gorico v svilolorejno poskušalnico slavnega prof. Haberlandt-a, da je ondi opazoval te preiskave in se učil spoznavati bolezni svilnih črvičev, bilo je družbi potreba lastnega mikroskopa in sl. ministerstvo jej je dovolilo 100 gld. s tem pristavkom, da si ga naročí po prof. Haberlandtu.

To se je zgodilo in gosp. Schollmajer je letos že preiskaval črviče, metulje in jajčica, ki so mu došli od več kot 30 svilorejcev, tako, da zdaj za gotovo vemo, čegavo seme je zdravo, čegavo ne. Gosp. Schollmajer-u pa gré tudi hvala, da je učil tudi bogoslovce v tem preiskovanji, ki so si, ker so se z velikim veseljem udeleževali teh preiskav, dobro izurili v tem znanstvu, ktero po pravici se more pozdraviti, kot velik napredek v sviloznanstvu.

9. *Subvencija za statistiko kmetijstva.*

Po dopisu od 24. junija l. l., št. 3250, je sl. ministerstvo zagotovilo 500 gold. podpore, ako statistiko kmetijstva že za letošnje leto izdela gledé le na 5 poglavitnih žit, ki se pridelujejo na Kranjskem.

Gosp. Schollmajer, ud glavnega odbora, se je po naročilu odborovem poprijel tega težavnega dela in s pripomočjo glavnega odbora, nekterih poddružnic, nekterih ces. uradnij in posamnih kmetijskih gospodarjev je, več časa potovaje po deželi, dovršil v 4 mesecih delo, ki se ni omejilo samo v to, da je sestavil statistiko kranjskega kmetijstva o peterih glavnih žitnih pridelkih, temuč je tudi dovršil popis zemlje kranjske po njenih formacijah, klimatičnih razmerah in različnih gospodarskih osnovah, in vse to razjasnil z dvema ličnima zemljovidoma.

Izvedenci, ki so presojali delo, pohvalili so spis tudi o tej zadevi, da številke so resnične ali resnici vsaj, kolikor mogoče, blizo.

Z dopisom od 1. dne t. m. je odbor izročil tako izdelano statistiko sl. ministerstvu kmetijstva, ter ga prosil, da bi, ako se delo natisne, blagovolilo 300 iztisov brezplačno darovati družbi kmetijski, da bi ga razdelilo med ude, ktere zanimivajo statistični popisi.

10. *Za povzdigo predivstva* je c. k. ministerstvo z dopisom od 20. junija l. l., št. 3098, popolnoma odobrilo mnenje družbe kmetijske, da se pripravni mladi kmetovalci pošljejo letos v Moravski Schönberg v veliko praktično učilnico za 8 tednov in je v ta namen družbi podelilo 600 gold. državne subvencije.

To se je zgodilo. Odbor si je izvolil za to poslanstvo gosp. Riharda Dolenca, ki je na viši akademiji v ogerskem Altenburgu dovršil študije iz vseh razdelkov kmetijstva in je po svojih izvrstnih spisih v „Novicah“ pokazal, da je ves pripraven za to poslanstvo; zraven njega sta se izvolila še Andrej Piskar, gruntni posestnik iz Motnika, in pa Janez Majaron, v kmetijstvu izvedeni sin gruntnega posestnika v Borovnici. Po dopisu vodstva Schönberške učilnice so se vsi trije dobro izurili v predivoznanstvu, in gosp. Rihard Dolenec je odboru podal rokopis s podobami, ki ga bo družba kmetijska dala natisniti v posebni knjižici, ktera bo naše gospodarje prav dobro učila umnega predivstva; Piskar pa je sam izdelal veči del orodja, ki ga je treba, da nastopi novo in boljo pot; to orodje ostane pri kmetijski družbi razpostavljeno v pogled. Gosp. Dolenec bode danes sam poročal o pomočkih za napredek našega predivstva. — Tako je vse pripravljeno, da se more domačemu našemu predivstvu odpreti pot zboljška in večega dobička.

To, slavni zbor, je v kratkih črticah pregled, za ktere rečí je odbor letos ministerstvo prosil podpore in je že dobil ali pa mu je zagotovljena v skupnem znesku z 9950 gold.

S to podporo se bode zasejalo mnogo plodnega semena po naši deželi, ki bode obilo sadú rodilo v korist kmetijstvu našemu.

Ker pa družba kmetijska tudi vprihodnje in morebiti še v obilnejši meri in še za druge kmetijske razdelke se nadjati sme podpore — kajti iz vsega občenja s sl. ministerstvom kmetijstva odbor radosten vidi posebno prijaznost do naše družbe, — zato stavi glavni odbor predlog:

1. naj sl. zbor v dovoljno vednost vzame to sporočilo o porabi državne subvencije, in

2. s posebnim pismom zahvalo izreče sl. ministerstvu za toliko zdatno podporo kmetijstva kranjskega. —

Sporočilo se je radostno sprejelo in gosp. ministru je bila zahvala brž po telegrafu naznanjena.

(Dalje prihodnjič.)

Národno gospodarstvo.

Nastop delovanja „Slavije“ po okrajnah slovenskih.

Gospod Jan Ladislav Černy, poročnik „Slavije“, vzajemne zavarovalne banke v Pragi, že je nastopil svoje delovanje kot prvi tajnik glavnega zastopa „Slavije“ za dežele slovenske s sedežem v Ljub-

ljani. S tem se začenja pri nas prvi zavod te baže, ki je slovanski, za slovanstvo sploh, in za Slovence posebej jako važen. Važen za slovanstvo zato, ker je prvi zavod, ki uresničuje idejo slovanske vzajemnosti na polji obrtnije in kupčije. Važen za nas, ker hitro osvobodi veliki del ljudstva in posebno našega kupčijstva iz rok tujih akcijonarnih zavodov. Ker nimamo v oži svoji slovanski domovini založnic, hranilnic, založilnih, pridobovalnih in započetnih društev, kakor bratje Čehoslovani, moramo, ako se hočemo osvoboditi iz rok nemškutarske in lahonske aristokracije, podpirati take zavode, ki se širijo pri nas iz širje, tedaj tudi naše slovanske domovine. Tak zavod je v „Novicah" že omenjena „Slavija", vzajemna zavarovalnica v Pragi, ktero so založili in jo podpirajo imenitni českoslovanski narodnjaki, kakor dr. Fr. Palacký, historiograf české kraljevine, Jurij knez Lobkovic, grof Otokar Černin, Janez Skrejšovský, lastnik „Politike" in „Pokroka", dr. Fr. L. Chleborad, pisatelj in osnovalec českoslovanskih delalskih društev, in drugi. „Slavija" daje svoje zaloge na dobičke z eskomtovanjem bankinih menjic, s posojili na platežne papire, s posojili na sirotinsko gotovost, s kupovanjem borznih papirjev, zemljišč itd., ter nam more dati popolno nagrado za drago uvero (kredit) tujih in nenarodnih zavodov. Tedaj je vredna, da jo narod naš krepko podpira z obilnim pristopanjem. Področje „Slavije" je tako obširno, da je vsacemu mogoče, se nje kot družbenik vdeležiti. Kakor sledí iz inserata, ki ga v današnjem listu razglasujemo, so trojni zavarovalni odbori, v kterih je „Slavija" jako znamenite vspehe dosegla, in sicer: 1) zavarovanje za življenje; tù sem spada preskrbovanje otrók, doto o ženitovanji, dohodke itd.; 2) zavarovanje za smrt; tù sem spada preskrbovanje vdov in sirot, in 3) osnovanje društev za vzajemno podedovanje z načelom: združiti več oseb brez ozira na stan, starost, spôl ali občinstvo, da se potem vloge za zavarovane ude pomnožijo prvič z obrestmi in z obrestmi od obresti, drugič z bankinino kupčijo, in tretjič s podedovanjem po takih udih, ki zapusté svoje tirjatve v prid določene dôbe pričakalih udov, ako so umrli pred si izgovorjenim časom. — Po sijajnem vspehu, kterega je „Slavija" dosegla v kratkem času svojega obstanka, bode ona še razširila svoje delovanje, ter ima k temu tudi že dovoljenje, tako da začenja zdaj tudi zavarovanje proti škodi ognja in toče.

Iz vsega srca voščimo bratom Čehom k prvemu temu kupčijskemu delu vseslovanskemu srečni vspeh, ter upamo, da bo „Slavija" v kratkem tudi nam Jugoslovanom domači narodni zavod.

Delovanje
deželnega zbora kranjskega 1869. leta.

V.

Konečno hočemo razložiti še, kako se je deželni zbor poganjal za to, da bi se uresničila narodna ravnopravnost, zlasti pravice po glasovitem členu 19. državnih osnovnih postav zagotovljene gledé na šole in uradnije.

Predno pa začnemo o tem popis po stenografičnem zapisniku, nam se potrebno zdi, zastran šol nektere okoliščine posebno omeniti, ter je blagovoljni pazljivosti častitih bralcev posebno priporočiti.

Znano je namreč, da naši nasprotniki nemškutarji, *) to je, taki domači ali tuji ljudjé, kteri ne privoščijo našemu jeziku tistih pravic, ki jih imajo jeziki druzih narodov, ampak ki delajo z vso silo na to, da bi slovenski jezik bil pankrt, nam tuji nemški jezik pa gospod, naše ljudí posebno sleparijo in begajo s tem, da trdijo, da hočejo národni možje, zlasti slovenska večina deželnega zbora, nemščino iz naših šol popolnoma pregnati, tako, da bi mladina, ki bi prišla iz teh šol, ne znala nič nemškega, ampak samo slovensko. Al ta trditev, kakor se bo iz govorov in sklepov deželnega zbora precej videlo, je od konca do kraja grda laž in ena tistih nepoštenih zvijačin, s kterimi lisičji nemškutarji naše dobrovoljno in neskušeno ljudstvo v svoje mreže lové, da bi slovenski jezik in slovenski narod še naprej zatirali in gospodovali. Ti vragi nam še imé, ki ga naš narod po rodu svojem od nekdaj ima, namreč da smo Slovenci, zatreti hočejo, češ, da to imé se je skovalo še le 1848. leta! Ker se dežela imenuje Kranjska, je tem lisicam lahko, nevedno ljudstvo slepariti s tem, da pravijo: „mi smo Kranjci" in pod „Kranjcem" skrivajo potem nemškutarja. Kakor pa so v deželah gornje in dolnje Avstrije, Bavarskega, Pruskega itd. bivajoči narodi vsi Nemci in je njih jezik nemški, — kakor so na Beneškem, Neapolitanskem, Rimskem itd. bivajoči narodi Lahi in njihov jezik laški, tako mi na Kranjskem, dolnjem Štajarskem, Koroškem itd. bivajoči smo Slovenci po rodu in naš jezik je slovenski jezik. Kdor drugače govorí, je slepar; bojite se ga: volk je v kožuhu ovčjem!

Govori in sklepi, ki jih prinesemo, pričajo določno in jasno, da v deželnem zboru ni šlo za to, kteri in koliko jezikov naj se učí, ampak le zato, v kterem jeziku naj se učé potrebne vednosti, kteri jezik naj bo v šolah na Kranjskem učni jezik. Deželni zbor ni nikdar mislil na to, da bi tuje jezike iz šol preganjal; on ni nikdar preziral latinskega pregovora: „kolikor jezikov znaš, toliko ljudí veljaš". On je le zahteval, in bode tudi zanaprej na vso moč zahteval, dokler se ne dopolni to, da se, kakor pri Nemcih, Lahih, Magjarih in vseh druzih narodih, tako tudi pri nas učijo jeziki in vse druge rečí v tistem jeziku, kterega mladina najbolj razume, to je, v maternem jeziku. Ne samo pravica, temuč tudi pamet in natora zahtevate, da tisti, kdor učí, govorí v takem jeziku, da ga podučevani razume, drugače je vse njegovo delo prazno in le muka za učence. Ali bi ne bil to narobe svet, ko bi jel na pr. kak duhoven slovenskemu ljudstvu s prižnice po nemško pridigovati, in mu po nemško verske in druge resnice razlagati? Ravno taka je v šoli. Ali so mar naši visokočastiti rojaki, ki so šli v daljno Ameriko divjim Indijanom oznanovat sveto vero, Baraga, Pirc, Mrak itd. v nemškem podučevali? Nikdar! Ampak hiteli so učiti se indijanskega jezika, hiteli pisati indijanske bukve, in tako te divje narode s pomočjo njih maternega jezika za vero in civilizacijo pridobivati. Ali mar ni naš slovenski jezik vsaj toliko vreden, kakor jezik indijanskih divjakov?

Ako je tedaj res, da je materni jezik najpripravneji za podučevanje; ako je res, kar se tajiti ne dá, da je materni jezik neobhodno potreben, če se hoče vspešno podučevati, potlej je gotovo tudi to res, da slovenski učni jezik šolskemu uku sploh, in tedaj tudi nemščini ali drugim tujim jezikom ne bo v škodo, ampak v korist.

Domač jezik v šoli in potem v uradniji (kanceliji) pomeni pa tudi domač kruhek. Prejšnja leta, ko se pri nas na slovenski jezik še nič ni oziralo, takrat so bile skoraj vse bolje službe v tujih rokah; naši domači ljudje niso prišli do tega; dandanašnji je za to stran že mnogo bolje, al to se bode še boljšalo, kolikor bolj se bo slovenščina pri šolah, uradih in armadi potrebovala. Najlepši izgled imamo zastran tega nad

*) Od nemškutarja se loči pošten Nemec, ki vsacemu narodn privošči, kar je njegovo.

našo duhovščino. V cerkvi je slovenski jezik učni jezik, zato so pa tudi naši duhovni od svetlega knezoškofa do zadnjega kaplana domači rojaki. Ali mislite, da bi bilo tako, ko bi se po naših cerkvah po nemško poučevalo? Tudi ne.

Zato še enkrat ponavljamo: Domač jezik je tudi domač kruhek! Ako bi to prevdarili vsi naši stariši, gotovo da ne enega nemškutarja ne bi bilo med njimi, kajti kdor je pameten, vendar drugim prosá ne brani, svojega pa vrabcem pušča!

Prestopimo zdaj na delovanje deželnega zbora.

Sporočilo šolskega odbora zarad učnega jezika v šolah in zarad pravoznanstvene akademije ali vseučilišča, kteremu je bil dr. Jan. Bleiweis poročevalec, glasilo se je tako-le:

V 13. in 14. seji deželnega zbora je šolski odbor prejel sledeče predloge v prevdarek:

a) postavo zastran učnega jezika v javnih ljudskih šolah in v šolah za učiteljske pripravnike;
b) predlog zarad vpeljave učnega jezika v gimnazije;
c) predlog zarad naprave pravoznanstvene akademije v Ljubljani s slovenskim jezikom, po okoliščinah pa zarad ustanovitve slovenskega vseučilišča.

Gledé na to, da o teh predlogih so bile obširne razprave že leta 1866., 1867. in 1868. (glej stenograf. zapisnike) misli odbor, da bilo bi odveč dokazovati iznova potrebo, da se v šolah na Kranjskem izučí slovenski — narodni — jezik tako popolnoma, da rabi vsem stanovom v vseh poslih javnega življenja.

Ker neovrgljivi tej potrebi člen 19. osnovne postave o splošnih državljanskih pravicah dodaja slovenskemu narodu tudi pravico, da se mu v šolah ponudi popolna prilika učiti se različnih ved in znanstev v svojem jeziku, tedaj bi šolski odbor lahko prav na kratko svetoval, naj slavni deželni zbor pritrdi vsem predlogom, ki jih je slišal v 13. in 14. seji.

Al tako na kratko ni hotel odbor rešiti važnega svojega náloga, da ne bi se mu očitalo, da vidi le principe, ki so izrečeni v §. 19. omenjene postave, a da ne vidi druzih postav.

Po takem tedaj ni smel prezirati vprašanja: ali ima deželni zbor pravico snovati postavo zarad učnega jezika v šolah, in ali ni svobodnejše postopanje to, da se deželnemu šolskemu svetovalstvu po zaslišanji dotičnih občin prepustí odločba učnega jezika?

Treba tedaj vse to bolj na drobno prevdariti.

Kar se tiče večkrat imenovanega §. 19., izrekuje on le načelo (princip), al izvršilo tega načela spada brez ugovora v področje deželnim zborom, kajti lit. m §. 11. osnovne postave za državni zástop od 21. decembra 1867. leta pridržuje državnemu zboru izdelovanje le tistih izvršilnih postav, ki so v tej postavi izrekoma njemu pridržane, izdelovanje vseh ostalih pa spada po §. 12. te postave v področje deželnim zborom. Pri §. 19. osnovne postave o splošnih državljanskih pravicah pa ni rečeno, da je izvršilo onega načela pridržano državnemu zboru, tedaj ne more biti pravda o tem, da spada v področje deželnim zborom.

Dalje se mora tukaj v prevdarek vzeti §. 6. one državne postave, ktera ustanovlja načela javnim ljudskim šolam (Grundsätze für öffentliche Volksschulen). Kdor v tem §. ne ceni besed: „innerhalb der Gesetze“, bode mislil, da samo deželnemu šolskemu svetovalstvu po razgovoru z občinami, ki zdržujejo ljudske šole, gré odločba učnega jezika; — al kdor ne prezira važnih besedí: „innerhalb der Gesetze“ v omenjenem §. 6., in kdor bere spis, ki ga je c. kr. ministerstvo pod naslovom „Begründung des Entwurfes eines Gesetzes, durch welches die Grundsätze des Unterrichtswesens bezüglich der Volksschulen festgestellt werden“, najdel bode v njem jasni komentár omenjenih besedí k §. 6. „innerhalb der Gesetze“, ki se tako glasijo: „In einigen Ländern sind die Bestimmungen über die Unterrichtssprache durch ein Landesgesetz geregelt, so z. B. in Galizien und Böhmen. Insoferne diess nicht auch in anderen Ländern eintreten wird, haben naturgemäss diejenigen, welche die Schule erhalten, das Recht, bei Bestimmung der Unterrichtssprache in massgebender Weise mitzusprechen“. — V smislu postave je tedaj, da tudi deželni zbor odloči učni jezik v ljudskih šolah.

Drugemu gori postavljenemu vprašanju: ali ni svobodnejše mišlenje, da o odločbi učnega jezika imajo tudi občine besedo? se pa dá po pravici nasproti staviti to, da se avtonomija občin tudi sicer ne izvršuje tako, da bi se jim prepuščalo odločevati nauke, ki naj se v ljudski šoli učijo, — da nimajo oblasti odločevati, s kolikimi leti morajo otroci začeti v šolo hoditi itd. In saj je naposled to, da je v ljudskih šolah materni jezik učni jazik tako naravsko in po vsem svetu tako navadno, da bi čudno bilo, ako bi na Kranjskem se postopalo drugače.

Če pa tudi med slovenskim narodom na Kranjskem celó malo Nemcev živí, vendar se v priloženi postavi za ljudske šole in v predlogu zarad gimnazije tudi na Nemce ozir jemlje, da se zadostuje členu 19. osnovne postave, kteri v 3. alineji veleva, da se javne šole napravijo tako, da se vsak narod v svojem jeziku omikuje brez sile, da bi se moral učiti kakega druzega jezika, kteri se govori v deželi.

Veljavo prislovice: „kolikor jezikov znaš, za toliko ljudi veljaš“ priznavajo tudi zagovorniki ravnopravnosti jezika slovenskega in nočejo izključiti nemškega iz tacih šol, v kterih je na pravem mestu, in zato ne nasprotujejo temu, da se v mnogorazrednih ljudskih šolah učenje nemškega jezika vvrstí med predmete viših dveh razredov ljudske šole. Isto to veljá tudi v šoli za učiteljske pripravnike, v kteri učni jezik mora biti slovenski zato, da so prihodnji učitelji popolnoma sposobni svojemu poklicu; al tudi v tej šoli naj bode učenje nemškega jezika obligaten predmet.

Da se pa uradnikom cesarskim in deželnim, advokatom in notarjem mogoča naredí raba slovenskega jezika v njihovih službenih opravilih, treba je, da se ravnopravnosti jezika slovenskega odpre pot tudi v viša učilišča. Priznala je vlada sama to že leta 1848., ki je osnovala takrat že dve učilnici pravoslovni v Ljubljani. Vseučilišče s slovenskim jezikom za narod, ki šteje čez milijon stanovalcev, je gotovo le tirjatev pravice. Ako tedaj v Avstriji ne obveljá princip pravoznanstvenih akademij, popolnoma opravičena je zahteva, da se začne snovati slovensko vseučilišče z napravo fakultete juridične in filozofične.

Po vsem tedaj šolski odbor nasvetuje: Slavni deželni zbor naj sklene:

1. Priloženi načrt šolske postave naj se potrdi.
2. Visoka c. k. deželna vlada se prosi, da
   a) se v gimnazije na Kranjskem vpelje slovenski jezik za učni jezik, in v Ljubljani naj se za Nemce napravijo nemški paralelni razredi;
   b) ako so v odpisu gospoda ministra za nauk in bogočastje od 10. marca 1869. leta, št. 21/Pr., zarad pravoznanstvenih akademij omenjene obravnave že dognane, naj visoka c. kr. vlada pred prihodnji državni zbor prinese načrt postave, kako naj se v Ljubljani napravi akademija za pravoznanstvo s slovenskim učnim

jezikom, — ako pa se take akademije v Avstriji ne dajo osnovati, naj se ustanovitev slovenskega vseučilišča v Ljubljani prične z osnovo juridične in filozofične fakultete.

Postava

veljavna za vojvodstvo Kranjsko

zarad učnega jezika v javnih ljudskih šolah in v šolah za učiteljske pripravnike.

S pritrjenjem deželnega zbora Mojega vojvodstva Kranjskega ukazujem zastran javnih ljudskih šol, to je takih, ki jih vzdržuje država, dežela ali občina, — in zastran šol za učiteljske pripravnike tako-le:

§. 1. Po vseh ljudskih šolah na Kranjskem je učni jezik slovenski, samo v nemških občinah na Kočevskem in v Weissenfels-u je učni jezik nemški.

§. 2. V Ljubljani se pri teh šolah napravijo nemški paralelni razredi ali pa nemške samostojne šole.

§. 3. V šolah za učiteljske pripravnike je učni jezik slovenski.

§. 4. Ministru za nauk in bogočastje nalaga se izvršilo te postave.

Prvi poprime besedo c. kr. deželni predsednik pl. Konrad in v odobruje sporočilo odborovo o tem, da si brez daljnega druzega besedovanja prizadeva določiti, kdo da ima oblast ustanoviti učni jezik v šolah. Al čeravno je sporočilo od konca do kraja prav logično izpeljano, vendar je sklep njegov navskriž s členom 6. šolske postave, po kterem deželni šolski svèt po zaslišanji tistih, kteri so šolo napravili in jo vzdržujejo, določuje učni jezik v ljudskih šolah, in to je stališče vladno, kar se tiče učnega jezika v ljudskih šolah. Kar se tiče člena 19. osnovne državne postave, se tudi vlada tega pravila nikdar ne bode dotaknila; al ona se ozira pri tem na faktične potrebe in djanske razmere; zato dopušča v ljudskih šolah določbo učnega jezika prosti volji onih, ki te šole vzdržujejo, in tudi v srednjih šolah noče prezirati narodne ravnopravnosti v smislu člena 19.; al srednje šole (gimnazije in realke), ki so bile gledé na djansko potrebo nemški osnovane, kar mahoma prestrojiti v slovenske, bila bi pedagogična krivica; s tem pa nikakor nočem reči, da bi vlada mislila, da ni mogoče tudi s pomočjó učnega slovenskega jezika v srednjih in viših šolah dospeti do najviše omike, ali da hoče vpeljavo slovenskega jezika kot učnega jezika zavleči „ad calendas graecas“ (do sv. Nikoli); le na vrat na nos se to ne more izpeljati. — Za govorom c. k. deželnega predsednika poslanec Dežman, kteremu ni prav, da je izvzeta samo idrijska šola iz predložene postave, podpira svoj predlog, ki se glasí: „Na Kranjskem se smejo ljudske šole z nemškim in slovenskim učnim jezikom osnovati. Vsak Kranjec ima pravico, da hodi v to ali uno šolo“.

Za njim govorí poslanec Svetec tako-le: „Jaz bodem čisto na kratko odgovoril na to, kar je zastran kompetencije opomnil prečastiti gosp. deželni predsednik. On se je namreč skliceval na §. 6. nove šolske postave za ljudske šole, in je izrekel misel, da je predmet, kterega imamo danes na obravnavi, že rešen v §. 6. ljudske šolske postave. On nam po tem takem tako rekoč spodbija tla pod nogami, ker izrekuje, da mi prav za prav nismo več kompetentni, da spada ta reč v kompetencijo druge korporacije, namreč v državni zbor; on je nadalje trdil z ozirom na omenjeni §. 6., da deželni šolski svet ima odločevati zastran učnega jezika, potem ko je zaslišal tiste, ki zdržujejo šole, znotraj mejá, ki jih postave stavijo; da pa te postave niso deželne postave, ampak državne, ker je tudi rekel, da v državnih postavah je povsod že sprejeto načelo, da ima zastran učnega jezika odločiti isti, kteri šolo zdržuje. — Gospôda moja, ko bi to res bilo; ko bi naše državne postave res kje tako načelo izrekovale, potlej bi jaz rekel, da ima deželni predsednik prav, in da mi danes o tej reči nimamo nič govoriti. Al jaz se moram temu naravnost vpreti in reči, da tacega načela jaz nikoli v nobeni naših splošnih postav ne nahajam. Jaz se drznem celó trditi, da v naših splošnih postavah stojí ravno nasprotno. To bodem dokazal precej po členu 19., na kterega se je tudi skliceval gospod deželni predsednik.

Gospôda moja, to načelo, ktero je on izrekel in ktero on nahaja v §. 6., da imajo namreč zastran učnega jezika odločevati tisti, ki šolo zdržujejo, to načelo je ravno nasproti členu 19., zakaj? Člen 19. govorí razločno: „Vsa narodna plemena v državi so enakopravna, in vsako narodno pleme ima nepovredljivo pravico, da se mu narodnost in jezik varuje in gojí. Enakopravnost vseh deželnih jezikov v šoli, v uradu in javnem življenji se od države pripoznava. V deželah, v kterih stanuje več narodnih plemen, naj se javna učilišča tako uravnajo, da se dadó vsakemu teh plemen potrebni pripomočki za izomiko v svojem jeziku, tako da ne bo nikomur sile naučiti se druzega deželnega jezika“.

Tedaj, gospôda moja, ta paragraf govorí o javnih šolah; o teh on govorí in ustanovlja, da zastran takih šol nimajo pravice govoriti občine, nimajo pravice govoriti posamezni ljudjé, ta pravica gré narodnim plemenom. (Veselost na desnici. — Pohvala na levici. Kromer: lepa sofistika.) Narodna plemena so tedaj po državni osnovni postavi, kakor juristi pravijo, pravni subjekti (Rechtssubjekte); njim gré pravica, kako naj se javne šole zastran učnega jezika vravnajo, a ne posameznikom, ne občinam, ne tistim, ki šole zdržujejo. Kdor to dvomi, naj prebere še enkrat to osnovno postavo.

Ako je pa temu tako, gospôda moja, kar ni nikakor dvomljivo, ker je tukaj razločno in jasno, črno na belem; če pa je temu tako, kdo bo potlej še trdil, da je to državnih postav načelo, da učni jezik zastran javnih šol imajo odločevati tisti, ki jih zdržujejo? Tukaj odločuje le osnovna postava s svojim členom 19.; edina ta ima odločevati, nobeden drugi. Vprašanje je le, ali ima po tem takem deželni zbor kaj govoriti? Da ima tudi to, jasno je dokazano v sporočilu odborovem; zakaj osnovne postave so ustanovile samo načelo, samo princip. Ako se hočejo namreč te vresničiti v djanskem življenji, treba je izvršilne postave. Saj smo to videli in doživeli zastran druzih enacih reči, na pr. zastran porót, in ravno tako zastran pravice, združevati se in shajati, ali, če hočete, moja gospôda, zastran pravice svobodnega tiska. Vse te pravice, ker so osnovne, zahtevajo izvršilne postave, in ravno tako je zastran člena 19. Tudi ta izrekuje le načela in treba je k temu izdelati še posebno izvršilno postavo. Vprašanje pa, kdo ima izdelati to izvršilno postavo, kdo je za to poklican, jasno je razloženo v sporočilu odborovem: deželni zbor ima to pravico, in sicer po glasu §§. 11. in 12. osnovne postave o državnem zastopu. Jaz mislim, da mi ni treba to obširneje razkladati, ker stojí vse to jasno v sporočilu, ter le prosim tiste gospode, ki mislijo da ni tako, naj to še enkrat preberejo. Al, gospôda moja, ne samo z besedo postave, ne samo z razločnim njenim glasom se vjema to, kar sem ravno razkladal, ampak to tudi dozdanje skušnje potrjujejo. Ako ne bi bilo res, da imajo deželni zbori pravico, učni jezik za javna učilišča ustanovljati, potem ne vem, kako bi prišla Galicija do tega, da ima posebno deželno postavo; ne vem, kako bi prišla Pemska do tega, da ima tudi svojo posebno postavo. Ako dežele nimajo pravice zastran tega, bi

se jim moralo to povedati; in te postavi za Pemsko in Galicijo bi bile morale same po sebi prestati, kakor je izšla nova šolska postava za ljudske šole, same ob sebi bi bile morale nehati; in vendar, kakor vsi vemo, niste nehali, temveč na Pemskem so celó potem, ko je bila prenarejena osnovna postava zastran državnega zastopa, svojo deželno postavo zastran učnega jezika predelovali. Tedaj ministerstvo je že samo faktično pripoznalo, da imajo deželni zbori v tej reči popolno pravico govoriti. Ali ne samo v djanju je pripoznalo ministerstvo to resnico, ampak kakor nam pričajo sami ministerski razlogi ali motivi, ki jih je ob enem predložilo državnemu zboru s postavo o ljudskih šolah, ministerstvo samo je bilo te misli takrat, ko je postavo predlagalo; ono samo je takrat tudi v teoriji izrekoma pripoznavalo kompetencijo deželnih zborov. Naj bo dovoljeno, da jaz tiste besede iz motivov k istemu §. 6. tukaj očitno preberem, glasé se namreč tako: „V nekterih deželah je učni jezik z deželno postavo uravnan, na priliko v Galiciji in na Pemskem. Ako bi se pa to isto v druzih deželah ne zgodilo, potlej je naravno, da imajo o tem, kteri jezik naj bo učni jezik ktere šole, tehtno besedo tudi tisti, ki to šolo zdržujejo". Jaz mislim, da je tako jasno, da se ne dá nič več o tem prepirati.

Iz teh razlogov sklepam in sem za trdno prepričan, da tisto načelo, ktero je izrekel gospod deželni predsednik zastran učnega jezika, ni resnično, ter v naših osnovnih postavah ne utemeljeno, temveč je to ravno nasprotno; da potem tudi ni resnično, da bi deželni zbor v tej reči ne smel določevati, temveč je jasno, da je to njegova nedvomljiva pravica in da je ministerstvo samo teorotično in praktično to pravico pripoznalo deželnim zborom. (Živa pohvala.)

Zdaj imam le še nekaj malo odgovoriti gospodu poslancu Dežmanu. On se namreč spodtika nad tem, da stojí v glavi naše postave to: „zarad učnega jezika v javnih ljudskih šolah, to je, takih, ki jih vzdržuje država, dežela ali občina", in on meni, da smo mi to samo sprejeli v postavo zavoljo tega, ker smo hoteli idrijsko šolo od te postave oprostiti. Na to moram jaz njemu odgovoriti, da to nikakor ni resnica in sicer zato ni resnica, ker smo mi to-le sprejeli zato, ker tudi vlada sama v tem smislu razumeva „javno" ali „öffentlich". Tudi vlada govorí v tem smislu v vseh novejših postavah, in če se jaz smem na ktero sklicevati, skličem se na postavo od 25. majnika 1868. leta, to je, na tisto postavo, ki je ustanovila šolsko nadzorstvo, ali kar je še bliže, skličem se raji na postavo o javnih ljudskih šolah, to je, na tisto postavo, v kteri stojí tudi omenjeni §. 6., na kterega se sklicuje gosp. deželni predsednik. Tu se že nadpis prvega poglavja glasí: „Von den öffentlichen Volksschulen", in po tem stojí v §. 2.: „Vsaka šola, za ktere napravo ali zdržavanje država dežela ali občina, ali vse, ali vsaj nekaj stroškov, je javna šola in je kot taka mladini brez obzira na to, ktere vere je, pristopna." Tako vlada sama tu izreka, kaj je javno „öffentlich", in tedaj, gospôda moja, bodete lahko razumeli, da mi nismo mogli drugače govoriti in razkladati, kaj je javno, kakor tako, kakor je razkladala vlada sama. Razložiti je to treba bilo prvič iz tega obzira, ker mnogi mislijo, da ima „javno" ali „öffentlich" drugo pomembo, da to pomeni tiste šole, ktere smejo veljavna spričala dajati; v tem smislu mnogi razumevajo javnost, in zato je bilo treba to besedo bolj na tanko razložiti, in storili smo mislim popolnoma v smislu vladinem, ne oziraje se na Idrijo ne kam drugam. Bilo je pa potrebno, slavna gospôda, javnost povdarjati in nje pravi smisel razložiti tudi zavoljo tega, ker člen 19., na kterega se je tolikokrat sklicavalo, tudi govorí le o javnih šolah in ker le za javne šole ustanovljuje, kako imajo vravnane biti zastran učnega jezika.

Tako mislim, da sem odgovoril na dvombe, ki so se izrekle zastran naše kompetencije, in da sem tudi odgovoril na to, kar nam je gospod Dežman po moji misli napčno očital, in tako sklenem s to prošnjo, da bi sl. zbor spustil se v specijalno debato.

(Dalje prihodnjič.)

Vrtec lepoznanski.

Visoka pesem.

Zložil Jovan Vesel-Koseski.

(Dalje.)

IX.

Hudiga odreši nas.

Čistosti nasprotne želje tega
Čuta nam premeni, mili Bog!
Tako nas osnaži rahlo zlega,
Hudih muk nas vari in nadlog;
Volji ki pobožni, ter pravici,
Zmir nasprot z overanjem grozé,
Ko vihar pohlevni govorici
Za odvet sovražno le veršé.

Zmoti nas potegni iz vezila,
Strupa strog opomni nas pregreh,
Ne ovrè de nas obupa sila,
Djanju vsem cveteči daj uspeh.
Zrasemo de v dobrimu nakloni,
Bolji in modrejši dan na dan,
Milosti svepavne nas prisloni,
Bodi lek pomot in dušnih ran.

Manjšaj se gromada naše zlobe,
Čisti nam se cilj, in um, in čut,
Vsahnejo nej zdravju kvarne gobe,
Vmiri tak vestí se rivec krut;
Tak de spet zaúpaje pogleda
V blesk nebes napak oprosten duh,
Ker mirú mu ne kalí zaseda
Grešnih želj, pokoja strupnih muh.

Sèrd in čert, sovražtvo ne razdvoji
Zanaprej s prijatli, z bratam nas,
Bližniga si želje vsak usvoji,
Sreča vsih razjasni nam obraz.
Vladajo nej čuti zlobe trezni,
Čuti snag, bogaboječnosti,
Čuti sploh keršanske le ljubezni,
Milbe duh človeštvo vse ovi.

Strašno zlo, nar hujši greha hudo,
Krivde je, napak in zlob zavest,
Proč tedaj osnaženja zamudo,
Uzmimo čestila urno v pest,
Pervo pak zaúpanje je v Boga,
Drugo je molitve krepki skit,
Tretje sklep, oprostiti se zloga,
Ter pogum, in vedre glave svit.

Sredstva te nas prav peljale bodo,
Trešimo de butaro verig
Mesnih proč, ko kužno duše škodo
Vdušimo posvetne želje mik;
Kviško de obračamo očesa,
Kjer je naš; pravednih kjer je dom,
Kjer za vse odperte so nebesa,
Hudimu ki pridejo v okom.

Daj mi glas, de zdatno te zakličem,
Daj zaúp, de voljno vslišiš me;
Vero de prestola blesk dotičem,
Serce ak omame trezno je.
Vsim daruj usmilenja naznanbe,
De obup ne zmane serčnosti,
Nada kjer veljavno čversto branbe
Šibkimu pogumu omedli.

Tak nam se vkrepila bo roka,
Zdramljen duh izvil se iz nadlog,
Serce tug oprosteno in stoka
Vriskalo bo k nebu: „Sveti Bog!“
Tvoja le nam volja bo pravilo,
Bežal proč od nas premagan greh,
Ti pa k nam se boš obračal milo,
Žarni dal po prosbi voljno vspeh.

(Konec prihodnjič.)

Dopisi.

Iz Koroškega. ⸸ (*Šole; deželni zbor; nadloge po zadnjem snegu.*) Naši okrajni šolski inšpektorji so že skoro povsod začeli svoje delovanje. V prvih oficielnih zborih, ktere so napravili, se je največ govorilo o šolskih postavah in o šolskem redu. Tudi v občnem zboru našega koroškega učiteljskega društva, kteri je bil v Celovcu, so se marsiktere važne reči na rešeto djale. Govorilo se je takrat posebno o napredovanji in samouku učiteljev in pa o nalogi šolskih inšpektorjev. Drugi dan po zborovanji je bil v stolni cerkvi lep „Requiem“ za našega vrlega in le prezgodaj umrlega prof. A. Janežiča, pri kterem so bili tudi vsi učitelji nazoči, da so mnogozasluženemu možu poslednjo čast skazali, kteri je neutrudljivo le slovenskemu narodu živel in ki ga nikoli pozabil ne bo. Naši deželni zbor je za šolo marsikaj dobrega storil. Vlada je najmanjšo plačo učiteljev postavila na 300 gold., deželni zbor pa jo je povikšal na 400 gold. Tudi je za ta čas pridnim šolnikom dovolil 10.000 gold. dati, za nakup potrebnih šolskih reči pa 8000 gld. To je lepo!*) — Zadnji sneg je tudi pri nas napravil marsiktere nadloge. Ne samo, da je pokril še veliko poljskih pridelkov, je še tudi pokončal veliko sadnih dreves. Tudi ceste v goratih krajih so veliko trpele. Vse to je le nesreča revnemu kmetu.

Iz Železnikov 29. nov. — Včeraj zjutraj je spodnji del našega trga zadela velika nesreča, pa hvala Bogu! da je bil še veliko veče nevarnosti rešen. Proti 3. uri zjutraj nas namreč prebudí iz spanja klic: „na pomoč, fužina gorí!“ in res svitli plamen vihral je ravno iz vrhunca velikega in visokega poslopja v toliki obširnosti, da na njegovo zadušenje ni bilo misliti. Bile so sicer strehe od poprejšnjega snega in dežja nekoliko mokre; pa pri delj časa pihajočem vetru bi v toliki neposrednji bližavi stoječa poslopja gotovo vkljub dobre brambe ne bila mogla zoperstati taki sili. Kdor pozná lego naše fužine in kdorkoli vidi pogorišče, vsak more spoznati, da le po čudoviti moči smo bili rešeni veče nezgode. Škoda pogorišča je žalibog velika in bo znamenito visoko presegla zavarovani znesek; kajti novi časi tirjajo pri fužinah tudi novih, trdnejših in boljših naprav. Ne smemo pa popisovaje našo nesrečo zamolčati, temveč očitno se moramo zahvaliti zraven domačim našim ljudém tudi posestniku M. B. iz Škovinj, vrlim vaščanom iz okolice, zlasti onim iz visokih Kališ, ki so nam tako hitro prihiteli na pomoč ter tako junaško hiteli zatirati hude ognjene sile moč. — Zima letošnja, jako spremenljiva, nam nič prida ne obeta; tudi ozimini se kaže slaba prihodnost. Kúho*) so ljudje sicer srečno spravili k domu, za steljo pa bo trda, ker so jo z največo silo komaj kaj malega dobili.

J. Levičnik.

*) Želeli bi vendar tudi izvedeti, kako stojí s slovenščino v slovenskih krajih, o kteri iz Koroškega nikoli nič ne slišimo, in ali deželni zbor tudi skrb ima za narod slovenski? Znabiti da se motimo, ako rečemo, da se bojimo, da ne bi ta bolja plača učiteljem spadala v oni pregovor, ki se glasí: „Timeo Danaos et dona ferrentes“. Vred.

Iz Šenčurja 30. nov. R. — Danes so izročili Šenčurjani svojemu občno spoštovanemu in ljubljenemu kaplanu Janezu Koprivnikarju sledečo od 382 posestnikov Šenčurske fare podpisano zaupnico:

„Visokočastiti gospod! V življenji je vera najimenitnejša podlaga pravi sreči; naravno je tedaj, da tistega, ki nas v pravi veri lepo podučuje, ljubimo in hvaležno čislamo, ter živo želimo, naj bi nam zmiraj ostal pravi prijatelj, iskreni učitelj in dobrotnik.

Vi, visokočastiti Gospod, ste že 10 let med nami naš učitelj, prijatelj, buditelj in dobrotnik.

Učitelj ste nam v naši krščanski veri z besedo in izgledom; buditelj ste nam v ljubezni za vero, dom in cesarja; prijatelj in dobrotnik ste vsakteremu, ki išče dobrega sveta ali druge podpore.

Sprejmite, prečastiti Gospod! zagotovilo, da Vas zarad lepih lastnosti, ktere spričujejo vsa Vaša dejanja, resnično ljubimo in častimo in da mi vsi najglobokeje želimo le to: da bi, prečastiti Gospod, še mnogo let med nami ostali, z modro besedo nam slajšali srca in bistrili glavo neutrudljivo kakor do zdaj.

Blagovolite, predragi Gospod, prijazno sprejeti pismo, s kterim Vam poklonimo popolno in vsestransko zaupanje. Vaši hvaležni farmani.

Iz Postojne. (*Beseda*), ktero je napravila čitalnica naša 21. novembra v prid ubogim pogorelcem v Košani, bila je jako lepa. Ganil nas je mili govor o siromakih, posebno pa nam je gospodičina L. z deklamacijo „Skopulja“, v srce segla. Izvrstni so se tudi pevci skazali in še posebno s pesmijo „Zežulinko“. Nepričakovano veselje pa nam je napravila g. Rosov-a s svojim krasnim samospevom; tudi njej je donela od vseh strani zaslužena pohvala. — Gledišćino igro so vsi diletantje lepo izvršili; odlikovali so se pa posebno učitelj „Krivec“, „Cerkovnik“ in pa stara „Marjeta“; ko je zagrinjalo palo, ni bilo ne konca ne kraja živega ploska. Potem pa vprašam: ali ni taka navdušenost živ dokaz, da naš narod ljubi in čisla gledišćine predstave v domačem jeziku? Da je to resnica, prepričali so se lahko danes tudi nazoči gospodje une stranke. Častitim gostom iz Pivke, Planine itd. izrekamo očitno zahvalo, da so se tako obilno vdeležili „besede“ ter s tem razodeli sočutje do svojih revnih slovenskih bratov.

Iz Kranja — nam je došel dopis, ki pravi, da, kakor blagajniški dnevnik mestne županije priča, je g. Pirc gotovine zapustil v resnici 275 gold. 66 kr. in zraven te gotovine je tudi še en izkazek zapustil, po kterem ima naše mesto še iztirjati 1038 gold. 93 kr. Teh 1038 gold. 93 kr. mora pa mesto še le iztirjati, toraj zdaj že ni mogoče teh novcev, ktere še po zraku plavajo, med gotovino vzeti. Če bi tedaj vse, kar je mesto prevzelo od gosp. Pirca v gotovini in na papirji, se vkup štelo, znašalo bi 1314 gold. 55 kr. Al pri odstopu gosp. Pirca je imela mestna blagajnica tudi dolgá, namreč za štirne pri cerkvi 469 gld. 21 kr. in še druge manjše zneske, tako, da dolg skupaj znaša 591 gold. 55½ kr., kar ga je dozdaj znanega. — S tem naj se popravijo številke v poslednjem „Novičnem“ dopisu.

*) V naši okolici zelje, repo, korenje, krompir, peso itd. s to besedo zaznamljamo. Pis.

Novomesto. — Po §. 18. pravíl pozivlje vse društvenike novomeške čitalnice v redni občni zbor, ki bo 12. decembra t. l. ob 4. uri popoldne v čitalniški dvorani, odbor.

Iz Ribnice 29. nov. — Blagovolite, drage „Novice“ sprejeti kratek popravek dopisu iz ribniške doline v 47. listu. Da se pri nas nahajajo nekteri zeló hudi nemčurji — vendar so večidel tako zvani „škrici“ — ne bom ugovarjal; al da vsa Ribnica mrgolí takih ljudí, kakor bi se dalo sklepati iz onega dopisa, to pa moram kot prijatelj resnice naravnost ovreči. Ali se ni pri zadnji volitvi deželnega poslanca jasno pokazalo rodoljubje Ribničanov? Ali niso trdno kot skala stali za narodnega poslanca g. Svetca in tudi sijajno zmagali kljub vsemu nasprotnemu prizadetju Kočevarjev in Laščanov. — Ko se je sklical tabor na Vižmarje, tudi Ribničanje niso zaostali. Iz Sodražice je šlo lepo število narodnjakov s svojo zastavo na tabor in tudi nekoliko Ribničanov se je napotilo; se ve da je daljna pot in grdo vreme ostrašilo marsikterega, ki bi bil še rad šel. Ali niso to djanski dokazi, da so se Ribničanje jeli dramiti, da jim gine izpred oči gosta megla narodne nezavesti, ktera jih je zagrinjala doslej zato tako dolgo, ker so bolj oddaljeni od sredisča slovenskega, — od Ljubljane — in ker so mejaši Kočevarjev, s kterimi mnogo občujejo v trgovskih zadevah in ker morajo do malega vsi zarad kupčije na dolgo časa zapustiti svojo domačijo in si po tujih krajih, na Nemškem itd. iskati pičlega dobička. Akoravno so tedaj okolnosti zeló neugodne, vendar ni dvomiti, da se bo sčasoma ustanovilo kako bralno društvo; za zdaj pa še manjka kakega gorečega in z lastnimi opravki ne preveč obloženega moža, ki bi to na noge spravil. Bralno društvo so si že napravili naši sosedje Sodražanje, ktero šteje že nad 70 udov in v ktero je vpisanih mnogo Ribničanov, ker nimajo še domá takega društva. — To se mi je potrebno zdelo omeniti na „Novični“ dopis v 47. listu, kajti „da se resnica prav spozná, je čuti treba dva zvoná“.

Iz Škofje Loke. — 27. dne u. m. je v neki kmetiški hiši blizo nas začela konoplja goréti, ki so jo v hiši na peči sušili. Gospodinja, da bi ogenj pogasila, potegne gorečo konopljo iz pečí; v tem trenutku pa stopijo v izbo njena sestra in trije na pol nagi otročiči, in plamen plane čez-nje tako, da še tisti dan so po strašnih opeklinah pomrli vsi zaporedoma. Gospodinja tudi se je zeló opekla, vendar ni umrla.

Iz Ljubljane. (*Glavni odbor družbe kmetijske*) se je po novih volitvah občnega zbora spet v odseke razdelil, in ti so se na novo ustanovili, razun odseka za gozdne zadeve, kar se vprihodnje zgodí; — izvoljeni so bili spet nekteri novi udje. — Dotičnim odsekom je bil izdelek pravil o premijah za gnojnišča in za razdelitev ovnov in ovac izročen, ravno tako tudi sporočilo o zložbi zemljišč po vabilu c. k. deželne vlade. — Dobili so dotični odseki tudi nalóg, da poročajo v prihodnji seji (čez 14 dni) o državni podpori za razstave, za povzdigo konjske in prešičje reje. — Županiji v Novem mestu in v Zagorji ste prosile c. k. deželno vlado, naj se vsaki dovoli še en sejm; vlada je vprašala družbo kmetijsko: ali je ona za to, da se jima sejm dovoli ali ne; odbor družbin je enoglasno sklenil odgovoriti, da. — Asekuracija tržaška „Viktoria“ želí osnovati asekuracijo zoper škodo toče; prosila je tedaj družbo, naj jej pové, v kterih krajih Kranjskega toča najbolj bije; — odgovorilo se jej bode. — Občina Stojanskega Vrha se zahvaljuje za prejetih 50 gold., ki jih je družba poslala iz skupljenega denarja za krompir, kterega je družba namenila podariti ondašnjim siromakom. — Vrh tega so bile še nektere druge manj važne rečí v tej seji rešene.

— (*Za slovnik slovensko-nemški*) nabrane rokopise (Zalokarjev, Miklošičev, Cafov in Majarjev) je po razgovoru z g. knezoškofom deželni odbor prevzel; po dovoljenji njegovega namestnika preč. ravnatelja bogoslovnega semenišča in kanonika gosp. Kramarja bodo nekteri za to izbrani gospodje bogoslovci najpoprej vse raztresene rokopise v red spisali in tako prihodnjemu vredniku gradivo pripravili, da se izpolne oporoka blagega rajnega škofa.

— (*Matičine knjige za 1869. leto*) so v tiskarnici dovršene ter se prihodnji teden pričnó razpošiljati.

— (*Osnovalni odbor za zidanje „Narodnega doma“*) se je ustanovil ter je že prosil vladnega privoljenja za pripravljavna opravila. Brž ko dobí to privoljenje, sestavi pravila za delnično društvo, da jih ministerstvu pošlje v potrjenje. Med tem časom naj bi domorodci po vseh slovenskih krajih med vse kroge širili to misel in razkazovali veliko korist „narodnega doma“, da se potem lahko koj resno prične velevažno delo.

— (*Poslano.*) Podpisani odbor je sklenil, da bode v sredo 8. dne t. m., kteri dan se bo v Rimu cerkveni zbor začel, ob 10. uri v nunski cerkvi slovesna sveta maša, in ob 5. uri popoldne bode shod društvenih udov v reduti, kjer bode „beseda“, in sicer pozdrav, en govor v nemškem jeziku, dva govora pa v slovenskem. Vse društvene ude uljudno vabi

v imenu odbora katoliške družbe:
Grof Viljem Wurmbrand.

— (*Konečna obravnava*) o Jančji in Vevški dogodbi bode po „Laib. Zeitg.“, ker se je več zatoženih pri viši sodniji pritožilo zoper zatožbeni sklep, še le po novem letu; obravnava bode zeló dolga, ker je 58 zatoženih in 87 prič.

— (*Zoper gosp. Jan. Koprivnikarja*), kaplana v Šenčurji, je bila v sredo, to je, 1. dan t. m. konečna sodniška obravnava; tožen je bil, da je v pridigi govoril zoper nove postave, cesarja, ministre in državni zbor, in da je svoje farmane od pokorščine odvezoval. Zavoljo poslednjih besed je bil obsojen na 2 meseca v ječo. Pričala sta zoper njega Matija Golob in župan Jan. Masel. Gosp. Koprivnikar je trdil, da je on vselej učil pokorščino, kolikor ni zoper Božje zapovedi, pa da ljudí nikoli ni od pokorščine odvezoval. Zagovarjal ga je pri obravnavi dr. Costa jako krepko, in ko je bila zatožencu sodba naznanjena, brž je napovedal pritožbo na višo sodnijo. To je prvi primerljej take tožbe na Kranjskem, kakoršnih je že več bilo na Českem, Moravskem itd. in kakoršna je tudi bila zoper škofa v Lincu.

— („*Beseda*“ *čitalnična*) v nedeljo se je prikupila posebno s pevskim svojim oddelkom, ki je bil prav dobro izbran, a pod vodstvom gosp. Försterjevim tudi prav dobro izpeljan. V samospevu (recitativo di „Fiorina“) odlikovala se je gospodičina pl. Neugebauer s prelepim in krepkim svojim glasom; radostni slišimo, da bode péla tudi v operetih dramatičnega društva. Trispev (od Mozarta) so z veliko pohvalo izvršili gospá Odijeva, pl. gospodičina Neugebauer in gosp. F. — Izvrstno so peli gospodje čveterospev („Hrepenenje“) in sicer s toliko pohvalo, da so ga morali dvakrat peti, in tudi naš možki zbor pel je dva nova kora („Poziv k petji“ in „Srečen zakon“) v jako živo zadovoljstvo obilo zbranemu občinstvu; druzega je moral ponoviti; škoda, da se niso besede humorističnega tega zbora natisnile in med poslušalce razdelile. — Gledišćina igra „Servus Petelinček“ je včinila veliko smeha.

*

— „Tagblatt“ je res prav dosleden v tem, da — če dvakrat zine, se trikrat zlaže. Spet le z golimi lažmí je jahal unidan svoje kljuse zoper narodno stranko in „Volksführerje“, ko je govoril o požarni straži ljubljanski, ki se že snuje veliko mesecev, pa je še ni. Tako, na priliko, je rekel, da mestna županija je vabila „Sokolovo“ društvo k pristopu, — da je bil od „Volksführerjev“ poslan en legat, da je govoril zoper to napravo itd. Vse to je gola laž. „Sokol“ ne vé nič od tacega vabila, in če je g. Regali zoper prostovoljno tako stražo govoril, ni ga poslal nobeden. Možu, ki je sam hišni gospodar, kakor je g. Regali, mora pač več na varstvu ležeče biti, kakor večini tistih „prostovoljcev“, ki stojé — na papirji za gasilce. Gasiti ogenj v lepem ali hudem vremenu, ni igrača; zato je „prostovoljna“ straža puhla reč; pogasiti ogenj kar moč hitro, je dobiček asekuracij; zato naj te osnujejo plačano stražo kakih 30—40 pripravnih ljudí, ne pa mladih gizdalinov ali okornih starcev. Tako je g. Regali govoril in je pravo zadel, ali kakor Nemec pravi, „den Nagel auf den Kopf getroffen“.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. V pondeljek zjutraj je po dokončanem potovanji prišel Njih Veličanstvo cesar spet na Dunaj nazaj; tudi presv. cesarica je ž njim prišla, ker ni šla v Rim. — Prihodnjo soboto, to je 11. dan t. m. se začne državni zbor. To bode za ustavo avstrijsko odločiven zbor. Da po tej poti, na kteri smo zdaj, ne moremo naprej, to čuti že vsak; al kako se zasuče mnogonarodna Avstrija, to je vprašanje. Da ni druge prave poti kakor take, ki jo kaže federalizem, to jasno in temeljito dokazuje tudi knjiga dr. Fischhofova, ki je ravno prišla na svitlo — strah vsem nemškutarskim časnikom, kteri že danes pravijo, da to, kar Fischhof hoče, ni mogoče zato, ker bi Avstrija potem slovanska postala. Tem ljudem je za Avstrijo toliko mar kot za lanski sneg, le za to jim je, da ne bi odkljenkalo gospodstvu nemškemu! — Dunajski „N. W. Tg.“ piše danes, da poleg državnega zbora se bodo sklicali še zaupni možjé vseh strank v konferencijo na Dunaj, in da minister dr. Berger ob enem, ko podá cesarju prošnjo, da ga izpustí iz ministerstva, bode mu izročil spomenico o notranjem stanji Avstrije, v kteri priporoča zbor zaupnih mož na Dunaji, ki se ima začeti meseca svečana. — Koliko je resnice v vsem tem, tega ne vemo; to pa vemo, da tako ne gré naprej.

— „Državni zakonski list“ se bode izdaval od novega leta naprej v 8 jezikih, in sicer v nemškem, italijanskem, poljskem, rusinskem, českem, slovenskem, ilirsko-hrvaškem in romanskem. Vsaka teh izdaj bo na eno leto naročena veljala za tiste, ki se naročijo do konca meseca marca 1870., 1 gold. 70 kr., kdor pa bi se kasneje naročil, poskoči mu cena na 2 gold. 70 kr. Naročuje se pri: K. k. Hof- und Staatsdruckerei-Verlag in Wien, Stadt, Singerstrasse Nr. 26.

— Slovenski študentje na Dunaji so s slovesno „besedo“ obhajali god Preširnov. Gosp. Lókar se je odlikoval z igro na glasoviru, gosp. Ivan Kos z igro na goslih.

Iz Gorice. — „Domovina“ je v 48. listu začela popisovati prečudno povestnico interpelacije goriške zarad „Slovenije“; čedalje bolj ginejo mègle o teh skrivnostih.

Iz Dalmacije. — Armada je začasno ustavila boj; uporniki pa je vedno sèm ter tjè napadajo. Po najnovejših novicah general Rodić noče prevzeti vojskovodstva, al kot vladni komisar in z veliko oblastjo se podá v Kotor, kjer je bil 1859. leta in so ga Kotorci prav radi imeli. Njegov prihod tedaj utegne na bolje obrnití ves upor. Dunajski časnik „Osten“ piše o Kotorskem okraji tako-le: „Ljudje, ki deželo poznajo, so že davno prerokovali, da bo prav težko ustajnike užugati. Vojaščine ni premalo v Bokah, saj ko bi je bilo več, ne bi vedeli kam ž njo, ker je svet tak, da se nimajo veča krdela kod sukati. Tudi ko bi bil imel grof Auersperg desetkrat toliko mož, ko jih zdaj ima, ne bi bil vendar nič opravil. Moč ustajnikov obstojí v tem, da se na pečinah in prepadih južne Dalmacije razbíje vsa redna vojna umetnost (vsa strategika) in da ni ga generalnega štaba na svetu, ki bi znal voditi vojake skoz take kraje, kakor so ondašnji, v kterih zná domačin skakati kakor srna s skale na skalo in vé za sto in sto stez, po kterih pride vojaškim krdelam v bok ali za hrbet, kedar se najmanj zanesejo, in strelja in posipa na-nje kamenje z višav in izza pečin, za kterimi je neviden in varen. Ustajniki sami dobro vedó, da jih armada ne more užugati; od tod njih pogum, tudi ko ne bi bili že sami na sebi najpogumnejši ljudjé na svetu“. — Pravijo, da stroški tega nesrečnega boja znašajo že 15 milijonov goldinarjev.

Galicija. Krakov. — Poslednje „Novice“ so že povedale, da sodnija ni zarad nore nune Barbare Ubrikove nič našla, v čemur bi se bila prednica samostana Karmelitarskega pregrešila. Barbara — prav za prav Ana, kakor se je imenovala pred vstopom v samostan, — je že leta 1838. enmalo noréla in zato iz samostana v Varšavi izpuščena bila. Leta 1841. je stopila v karmelitarski samostan tukajšnji, kmalo spet je začela noreti in sicer divjati tako, da je treba bilo zapreti jo v posebno celico. Prvi čas je imela več zdravnikov; ko pa je dr. Sawiczewski rekel, da za-njo ni zdravila več, je prestalo ozdravljanje. — To vse se je iz preiskave izvedelo. — Kje tedaj je tisto hudodelstvo, zarad kterega je minister dr. Giskra v sveti svoji jezi kar brž ukazal, da se onemu samostanu ima vzeti državna podpora? Strast ni nikjer lepa, najmanj pa se spodobi ministru!

Za pogorelce v Košani

so še poslali c. kr. okrajn. glavar. v Postojni sledeče darove:

Kottmayer iz Beljaka 10 gold. — Groisberger iz zgornje Avstrije 3 gold. — Županije: v Gočah 5 gold. 24 kr., v Ljubljani 10 gld., v Vrabčeh 14 gold. 58 kr., v Planini 9 gold. 80 kr., v Erzelu 3 gold. 1½ kr., v Ustji 4 gold. 10 kr., v Podragi 20 gold. — Fara v Knježaku 10 gold., fara v Poljanah 5 gold. — Čitalnica v Postojni 52 gold. 41 kr.

Žitna cena

v Kranji 6. decembra 1869.

Vagán pšenice 5 fl. 45. — rží 3 fl. 30. — ječmena — fl. —. — ovsa 2 fl. —. — soršice 3 fl. 70. — ajde 3 fl. 10. — prosa 3 fl. 20. — krompirja 1 fl. 45. — fižola 3 fl. 52.

Kursi na Dunaji 6. decembra.

5% metaliki 59 fl. 90 kr.	Ažijo srebra 122 fl. — kr.
Narodno posojilo 69 fl. 70 kr.	Cekini 5 fl. 86 kr.

Loterijne srečke:

V Gradcu, na Dunaji } 4. dec. 1869: **59. 23. 81. 44. 3.** **43. 13. 24. 54. 38.**

Prihodnje srečkanje v Gradcu in na Dunaji 18. decembra.

Odgovorni vrednik: **Janez Murnik.** — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.